

Delavestvo

PRAVICA

GLASILO

KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Na delo!

V tako veliki nejasnosti kot danes, človeški rod že dolgo ni živel. Vsak dan nam prinese kaj novega, bodisi v našem domačem življenju, bodisi v svetovni politiki, ali pa na bojiščih. Ko se nam zvečer niti zdaleka ne sanja o kakem velikem dogodku, nas jutro prebudi z novico, katero smo morda najmanj pričakovali. Življenje se na videz spreminja z bliskovito naglico. Take naglice današnji človek, ki je lagodno podremaval v uspavojoči konservativnosti, pač ni bil navajen.

Najbolj živahen element v povojnih letih je bilo v družabnem življenju te delavstvo, ki je dobro in bistro opazovalo, da ima od te navidezne uspavanosti, ki se je lotevala precejšnjega dela Evrope, le ono škodo. Življenje bodisi v gospodarstvu, ali v politiki je vendarle šlo po neki začrtani poti, to je v kapitalistični smeri, ki se je razvijala v škodo tistemu, kateri si je moral služiti svoj vsakdanji kruh z lastnim razumom ali pa fizično silo svojih rok. Razumljivo je potem, da je zavedno in izobraženo delavstvo opazovalo budno ta razvoj reakcionarne dobe in stalno opozarjalo in spominjalo merodajne činitelje naj vendar ne dremljejo, ampak vršijo svojo dolžnost tudi v korist delovnega ljudstva. Toda meščanstvo je imelo za te klice in opozorila gluha ušesa. Živelo je svoje lagodno in brezskrbno življenje, strmelo le za pridobivanjem novih dobrin v edinim namenom, da si preskrbi in oskrbi čim boljše življenje. In k tej svoji zaspani skupnosti je meščanstvo hotelo pritegniti še delavstvo. Ustanovilo je svojo organizacijo za delavstvo, češ potem bo mir v hiši in v družini.

Toda delavstvo je past razumelo docela in je ostalo zvesto ne le organizaciji, ampak tudi živim delavnosti, ki je lastna organizaciji. Življenje je borba, je bilo in bo. Gorje le tistemu, kdor se tega v polni meri ne zaveda. Letošnji občni zbor naše Jugoslovanske strokovne zveze je bil pravi izraz delavske duše. Ta občni zbor je dokazal, da se delavstvo v polni meri zaveda važnosti časa in da si hoče samo kovati svojo bodočnost. Naj ostala družba spi naprej in sanja o lepih časih, dokler jo ne bo zdramil iz usodnih sanj. Delavstvo bo pa budno stalo na straži in varovalo svoje pravice proti vsakomur.

Kakor je bilo v preteklem času za delavstvo silno nevarno, da ga meščanstvo uspava v svoji aktivnosti, prav tako so nevarni tudi sedanjí časi. Kdor je le malo opazoval razvoj zadnjih let, je moral ugotoviti, da se zbirajo nad svetom črni goreči oblaki, ki bodo slejkoprej kot blisk pretrgali morečo tišino, ki je vladala nad svetom. In res. Evropa je kar nagloma padla v hud vrtnec vrenja in čiščenja. Vsi skupaj pričakujemo nove čase, ki bodo temeljili na popolnoma drugih osnovah in načelih. Tisti, ki so imeli korist od starih časov in so živeli lagodno in brezskrbno, se bodo vsem novotarijam upirali do skrajnosti, ker jim bo vsaka sprememba le v škodo. Delavstvo in delovno ljudstvo sploh, pa bo želelo sprememb v taki meri, da bo njihovo življenje odgovarjalo res življenju človeka.

Zato pa delavstvo čakajo danes silno važne naloge. Poprej je imelo opravka z zaspano človeško družbo in jo budilo k njihovi nalogi, od sedaj

Pridobitni krogi in socialna zakonodaja

V juniju je bila plenarna seja Zbornice za trgovino, obrt in industrijo. Na tej seji je bila sprejeta tudi resolucija glede izpremembe določbe §§ 219. in 21. obrtnega zakona.

O izpremembi teh zakonov so razpravljali že na konferenci vseh obrtnih zbornic 4. in 5. marca t. l. Tozadevne resolucije so zahtevale ukinitve § 219. obrtnega zakona in izpremembo § 221. obrtnega zakona. Torej plenarna seja ljubljanske Trgovske zbornice je za sprejete resolucije znova oživila. Skoraj gotovo, da bi izvršila nekako urgenco na pristojna ministrstva.

Delavstva ne smejo taki sklepi prav nič razburjati. Saj jih je že

vajeno. Ve pa tudi to, da so pridobitni krogi zelo slabo dovzetni za skupne zadeve, državne in narodne. K takim skupnim zadevam spada tudi socialna zakonodaja. Zelo smo radovedni, kako naj bi se sicer reševala važna delavska vprašanja? Delavstva pripustiti k so-upravljanju vodstva nočejo. Take zahteve se jim zde že kar boljše-viške. Za socialne dajatve pa tudi ne bi radi prispevali. Seveda tako gospodarstvo, ki bi le želo, pa nič sejal, bi bilo zelo zaželeno. Gospodom iz pridobitnih krogov bi zelo prijalo, da bi vladale še stare razmere; na eni strani gospod, na drugi delovni človek. Gospod je vse, delovni človek pa naj bo lepo

ponižen in ubogljiv. Bo že gospod skrbel za njega.

Toda časi gredo naprej, rode nove zahteve. Predsednik vlade na primer je že ponovno poudaril, da so sedanje razmere nezdrave, treba bo novih preureditev v gospodarstvu in družbi. Če bo prišlo do njih, bodo morali pridobitni krogi prevzeti nase nova bremena.

Delavstvo ostaja pri objavi takih resolucij, kot jih je sprejela ljubljanske TOZ, mirno. Zaveda se, da se kazalec na uni še nikoli ni pomikal nazaj, ampak le naprej. Delavstvo mora skrbeti le za eno: da se organizira in da vodi borbe za novi čas le potom svobodne strokovne organizacije.

Živeti z ljudstvom!

Za učinkovito uporabo socialnega nauka v enciklikah je najprej treba živeti z ljudstvom. (Maritain, Dejanje, 1 let., str. 7.)

Gornja misel je za nas krščanske socialiste popolnoma razumljiva. Naša organizacija, ki je nastala prav iz potreb slovenskega delovnega ljudstva, to vodilo ni moglo in ne bo nikoli zavrglo. Živeti z ljudstvom! — Predvsem je to trdo in neizprosno dejstvo, brez fraz, brez odvišnega besedičenja, živeti z ljudstvom je danes morda ena največvaldežnejša naloga, poedince ali kakršne koli družbe. Pod besedo ljudstvo razumemo široke sloje, ki živijo od trdega dela svojih rok. Za človeka, ki je proti tem ljudem objektivni, ki si ne zakriva resnice, je danes jasno, da je postalo vprašanje rešitve delovnega človeka več ko nujno, da pa je edina ovira za dosego količkaj vrednega uspeha, današnji družabni nered, kapitalistična miselnost, ki je napolnila možgane in ki se odlikuje po svoji odtgnitvi od ljudstva.

Živeti z ljudstvom! Brez kakršnega širšega razpravljanja moramo takoj pribiti, da tisti, ki v socialnih zadevah izgubljajo nešteto besed, napišejo cele rise papirja, sestavljajo in objavljajo resolucije, povedo morda še kje na

videz ostro besedo, da vsi ti za delovno ljudstvo in za rešitev socialnega vprašanja, ki svet že močno tresse, niso storili v dejanju prav ničesar. To velja posebno danes, danes se namreč vsake take lepe besede, resolucij in uvodnih člankov, le preveč vidno drži nekak strah, preveč očitno je, če kdo postaja socialen, ko pa je opazno, da se pri tem nečesa boji...

Upamo trditi, da vladujoča družba vseh številnih vprašanj, ki so se vlekla skozi desetletja, ne bo rešila nikoli. To iz enostavnega razloga: vsak le štiti svoje. Vsi pa tudi vemo, da je kapitalistična družba, kakor koli le more, nasprotna delavnemu človeku, ki jo je spravil na konja. Kot taka tudi ne more poznati njegovih težav, še več, ona jih sploh noče poznati!

Se važnejša pa je danes odločitev tega ljudstva. Delavno ljudstvo odklanja vsako rešitev, da bi po milosti prišlo od miz, kjer so se pitali izvoljeni krogi v času, ko je na milijone ljudi stradalo in še strada trdega kruha. To samozavest ljudstvo pri vsem tem le ni izgubilo! Danes se pridružimo, boljše povedano, ponovno naglasimo, da imamo kot ljudje in kot stan pravico do soodločevanja! Osnovna državljanska dolžnost nam to narekuje, po kršč. načelih imamo do tega pravico.

naprej pa se bo ta boj oživil na vseh straneh in bo živahnost postala velika tudi na tej strani. Vse svoje sile bomo morali posvetiti naši delavski organizacijski skupnosti. Močna in borbena delavska skupnost je najboljša poročila, da homo to, kar vsi želimo, tudi dosegli. V bodočih dneh naj ne bo delavca, ki bi stal izven vrst delavske organizirane armade, prav tako pa tudi ne delavca, ki bi podpiral staro reakcionarno družbo potom njenih organizacij za delavstvo.

Sedaj je zadnji čas, da delavstvo jasno spozna kaj mu je Jugoslovanska strokovna zveza in kaj je njegova delavska dolžnost. Pri ustvarjanju

novih časov je prav od vsakega posameznega delavca odvisno, kako bodo ti časi. Ni čas zaspanosti za prav nikogar izmed nas, ampak je nujno le vprašanje ali podpira staro družbo s svojo delavsko podružnico, ali pa se aktivno in živo udejstvuje za novo življenje za nov čas v neodvisni in svobodni delavski organizaciji Jugoslovanske strokovne zveze. Letošnji občni zbor JSZ je bil najlepši dokaz, da je ona živa in borbena skupnost zavednega in odločnega delavstva, ki je pretrgala vse vezi s preteklostjo in gleda le v bodočnost. Za zavednega delavca odločitev tu ni težka.

Zumer Srečka

Živeti z ljudstvom! Danes, ko se podira stari svet, moramo na žalost pribiti, da ta ni bil v stanu rešiti najmanjšega vprašanja, ki je v sklopu socialnih krivic čakal rešitve. Med odvišnim razpravljanjem, praznim govorjenjem, se je na primer naša krščansko-socialistična organizacija, prav zaradi tega, ker je izšla iz ljudstva, ker je ostala njemu zvesta, silno prizadevala, da pride do ugodne rešitve, v kateri bo življenje delovnega človeka postavljeno na častno mesto. Ne samo, doma je vodila nešteto borb z delodajalci — predstavniki kapitalističnega gospodarstva — dosegla v tej borbi, ko so metali delavce na cesto, milijone dejanskega izboljšanja, ne samo, da je storila z eno besedo vse, kar je bilo v njeni moči, ona je še neprestano klicala in to skozi desetletje — vprašanje socialnih krivic vpije do neba! — dajte delavstvu kar mu gre! — zaščitite delovno ljudstvo! — ne izrabljajte žensko moč! — Organizacija je navajala statistike, navedla je povprečno plačo in eksistenčni minimum — vse je šlo kakor v gluho noč...

Nekaj iskrenih ljudi, ki sicer niso bili ročni delavci, garači, so z nami vred spoznali to važnost, spomnimo se besed slovenskega pisatelja Finžgarja, ki je že leta 1936. napisal na koncu svojega članka, kjer govori o socialnih razmerah in jih primerja z rano: »Izrežimo jo pogumno in temeljito! In takoj, sicer bo prepozno.« — Besedo »takoj« je napisal isti pisatelj še ob neki drugi priliki, kjer je razpravljal o isti zadevi. Podobnih glasnikov je bilo še nekaj, vendar ne toliko, kolikor je bilo onih, ki so tem besedam pritrtili ali celo pustili v listih prostore, na tistih, tisočkrat izgovorjenih »merodajnih mestih« pa niso storili za temeljito rešitev ničesar!

Za vse to delo, za vse borbe, trud in žrtve, pa je naša organizacija še danes napadana in mesto priznanja, saj je skozi leta in dejanju izvrševala, (Nadaljevanje na 2. strani.)

kar uči socialni nauk Cerkve, se ji očita vpliv marksizma. Pa naj bo! Seveda moramo nekaj pristaviti, povedati, da je potem vpliv marksizma tudi Krekova trditev, da je vsega zla v državi kriv kapitalizem! Marksizem in komunizem je zagovarjati načelo posplošenja produkcijskih sredstev in mnenje, da v lastniški pravici popolna svoboda ne more biti dopustna. Se več! Krek se je pridružil mnenju, da bodo morali postati delavci slastniki tovarn, da bodo imeli gotov delež pri čistem dobičku... Isto bi mogli očitati papeževim besedam, ki jih je izgovoril leta 1927. o obnovi Mehike, kjer pravi, da naj se ogromna veleposestva zmanjšajo, da se izboljšajo pogoji za človeka vredno življenje. Če napišemo oster članek v »Pravici« o stanju delavnega človeka, tedaj se to nam že zameri, papež pa le pravi, da je sramotno in nečloveško izrabljati ljudi za navadno blago... Mi smo pod marksističnim vplivom, če trdimo, da pride vse bogastvo iz delavskih rok, čeprav Leon XII. pravi: »Najgotovjša resnica je, da pride bogastvo držav od dela delavstva.«

Poglavje zase je tudi tista opevana »človekova svoboda«. Danes govorijo

o njej nekateri tako nedolžno in obenem zavestno, da se moraš čuditi. Ljudje, ki nas ne razumejo in ne živijo z ljudstvom, oznanjajo nauk o človekovi svobodi... O, da! Tudi mi govorimo o njej, razlika je le v tem, da nas glas mi tako farizejski, ampak klic po neki svoji odvzeti lastnini!

Pri vsem tem ne preostane drugega kot obračun. Predvsem moramo izjaviti, da smo zelo veseli, da smo skozi vsa leta držali z ljudstvom, da smo še danes v njem tako vsidrani kot še nikoli. Pri vsem svojem delu nam mora biti žal edino le za tisti trenutek, ko nismo še z večjo voljo delali zanj, pa čeprav smo storili mnogo! Če nam pravijo, da nismo krščanski, potem ne moremo ničesar odgovoriti. Merilo za krščanstvo je namreč pri nekaterih postalo drugačno.

In tisk! Že res, da je, odnosno da bi moral biti katoliški tisk zrcalo resnice, toda danes se lahko dela izjema in zato je na priliko »Slovenski delavec« dan pred slavnim 11. decembrom 1938. leta lahko zapisal, da ima naš narod, če bo volil združeno opozicijo, Stanovnika, Koresa, Mačka, le pričakovati neznošen rdeč pekel...

In tako naprej. — Nima smila o vsem tem govoriti še dalje. Povejmo samo to: Če kdo smatra vse to za krščanstvo, potem mi krščanski socialisti samo hvalimo Boga, da ne spadam med to družbo! Če so osebe, ki so nosilci tega »preporoda« med slovenskim delavstvom in narodom komu postavljene za vodnike, tedaj mi krščanski socialisti zopet hvalimo Boga, da smo daleč od njih stran...

Kakor včeraj, tako pa bomo tudi danes in jutri hodili z ljudstvom naprej za zmago resnice in človekovega dostojanstva! Mi vemo, da to pomeni borbo, toda nič zato! Mi smo se že zdavnaj na to privadili! Če se bo pa kljub temu izpolnilo, kar je zapisal Berdjajev (Dejanje, I. III., št. 5): »V zgodovini krščanskih narodov posta-

jajo revolucije sodba nad zgodovinskimi krščanstvom, nad kristjani in nad njihovim odpadom od resnice.« tedaj bomo mi lahko rekli, da smo storili vse, kar je bilo v naših močeh in mirno si bomo lahko umili roke...

K zaključku povemo samo še to, da kljub napadom, ki nas dosti ne smejo motiti, vendar ne bomo ničesar pozabili! Vsako krivico bomo nekoč še prinesli na dan! Skoda je sicer, da smo zgolj zaradi politike prišli tako daleč, mislimo namreč, da bi pri pravem ljudskem pojmovanju lahko ostali skupaj, tako pa, ko so eni zapustili žive stike, ki jih drugi ne morejo pretrgati, nam drugega pač ni preostalo. In v tem se ničesar ne popravlja, kar je seveda popolnoma razumljivo. Ko danes vsak povprečen poznavalec ve, da je delavstvo še celo v svoji delavski ustanovi zapostavljeno, si na primer upa Smersu trditi, da je delavstvo (hvala Bogu! pravi!) pritegnjeno k soodločevanju v javnosti.

Poročila na občnem zboru JSZ:

Gospodarski položaj Slovenije v letu 1939

Železarska industrija

Vsa težka železarska industrija je bila v letu 1939. polno zaposlena. Večina izdelkov gre za oboroževanje, kar je spričo razmer v katerih živimo povsem razumljivo. Privatni kupei le težko in po dolgem čakanju dobe naročeno blago.

Zaradi podražitve surovin (staro železo, mangan in slično) so se cene izdelkom (polfabrikatom kot izgotovljenim) znatno dvignile. Staro železo, ki je važna surovina za železarsko industrijo, se zelo težko dobi in je v ceni zaradi velikega povpraševanja močno poraslo. Tako se sedaj plačuje po kvaliteti od 1.20 din do 2 din za kg, ko ga je bilo pred časom še dovolj po ceni od 0.60 do 1.20 din za kg. Zaradi tega gradi KID na Jesenicah novo visoko peč, druga pa se gradi v notranjosti države, da bo produkcija surovega železa večja in industrija manj navezana na uvoz starega železa.

Železarska industrija je kartelirana. Kartel je že parkrat povišal cene železarskim izdelkom. Zadnjič 1. januarja 1940. Vsem izdelkom je povišal cene za 0.45 din pri kg.

V težki železarski industriji, med katero štejemo obrate KID na Jesenicah, Guštanju in Storah, je zaposlenih nad 4.000 delavcev, od teh večina na Jesenicah.

V lahki železarski industriji pa položaj ni tako ugoden. Ta je v veliki meri odvisna od gradbene industrije, ki lani ni bila najboljša zaposlena. Poleg tega trpi tudi na pomanjkanju in veliki podražitvi materiala, katerega potrebuje za predelovanje. V tej panogi industrije je po statističnih podatkih OUZD zaposlenih 8.300 delavcev. Med temi je seveda tudi mnogo manjših obratov, ki prav za prav ne spadajo pod industrijo.

Rudarska industrija

V rudarski industriji Slovenije dajejo največjo produkcijo premoga premogovniki TPD. V letu 1939. je znašala produkcija premoga v revirjih TPD 1.493.000 ton. V letu 1938. pa 1.423.000 ton. Porasti napram letu 1938 za 70.000 ton. Pa tudi ostali državni in privatni rudniki so bili dobro zaposleni. Položaj rudarske industrije se je tedaj napram prejšnjim letom znatno izboljšal. Odjem tako od strani države (državnih železnic) je dober enako tudi privatne industrije, poleg tega pa imamo v zadnjem času velik izvoz premoga tudi v Italijo.

Rudarska industrija zaposluje nad 6500 rudarjev, od katerih je večina zaposlenih pri TPD.

Tekstilna industrija

Poleg težke železarske industrije trpi najbolj na pomanjkanju surovin tekstilna industrija. Do oktobra lanskega leta je bil uvoz surovin še dokaj normalen. Čim pa se je pričela vojna, so nastale težave z dobavami. Najbolj je namreč ta panoga industrije navezana na uvoz surovin. Tako uvozimo letno bombaža in bombažnih izdelkov nad 33.000 ton v vrednosti okrog 800 milijonov dinarjev. Za skoraj 100 milijonov din letno pa uvozimo prediva za umetno svilo, 45 milijonov din damo za uvoz jute, za izdelovanje vreč. Skratka, surovin za tekstilno industrijo uvozimo vsako leto za približno eno milijardo din.

Te surovine v glavnem dobivamo po morski poti iz Egipta, Indije in Amerike, volno celo iz Avstralije. Te poti pa danes obvlada Anglija, ki seveda budno pazi, da ne gredo razne surovine preko obrobnih držav, kar je tudi Jugoslavija, v Nemčijo. Zato poleg drugih deviznih in plačilnih težav dela veliko oviro uvozu surovin angleška blokada.

Marsikaj bi se seveda dalo izboljšati. Toda za to je treba intenzivnega in smotrnega dela, katero bi trajalo več let. Na to pa, dokler ni prišla potreba, ni nihče mislil. Saj so se surovine lahko dobile in to zelo poceni. Kapital pa gleda samo za dobičkom, ne pa, da bi narodu prinašal razen bornih plač kakih posebnih koristi.

Strokovnjaki trdijo, da bi pri nas lahko krili do 50% domače potrebe po bombažu. Sedaj jo krijemo kvečjemu za 4%. Ostalih 50% pa da bi lahko krili z bombaževimi surogati. To bi bile koprive in kotonizirana konoplja. Del bombaža in volne pa bi mogli nadoknaditi z umetno svilo in celulozno volno. Surovin za umetno svilo imamo namreč dovolj, pa še nobene tovarne. Enako imamo za juto dobro nadomestilo v konoplji. Namesto, da bi jo doma uporabili, jo izvažamo v Nemčijo. Tam jo pa prav tako uporabljajo kot nadomestilo za juto, ko pri nas surovine za juto uvažamo in drago plačujemo.

Prav enako napako delomo pri volni. Kakovost naše volne je na zadnjem mestu na svetu. Devet milijonov naših ovac daje cca. 15.000 ton mešane volne, ki pa se uporablja večinoma v domači obrti, le 10% te volne je uporabne za industrijo. Letno pa uvozimo 5.500 ton volne v vrednosti 350 milijonov din.

Zaradi podražitve surovin so se seveda znatno podražili tudi tekstilni izdelki. Tekstilna industrija ima dovolj naročil, samo ne more zadovoljiti potreb, ker ji, kakor rečeno, občutno primanjkuje surovin. Podražitev tekstilij bi pa seveda ne bila potrebna, ako bi imeli dovolj surovin in seveda tudi pravo gospodarsko politiko. Pri teh podražitvah gre namreč tudi marsikaj na račun spekulacije. Zaradi težav, ki so se lani pojavile v tekstilni industriji in se

letos nadaljujejo, seveda najbolj trpi delavstvo. Skrajšanje delovnega časa, pa tudi odpusti, so na dnevnem redu.

V tej panogi industrije je zaposlenih pri nas največ delavcev in to 16.800.

Lesna industrija

Tudi lesna industrija je bila v letu 1939. razmeroma zelo dobro zaposlena. Podatki, katere je objavila ljubljanska borza za blagovni promet, to dokazujejo. Tako pravi poročilo:

Produkcija je bila v letu 1939. mnogo obsežnejša in zadovoljivejša nego v letu 1938., kajti vsi naši lesni obrati so bili skozi vse leto stalno in polno zaposleni. Situacija proti koncu leta 1939. je obetala stalno izboljševanje našega lesnega tržišča in nepričakovani dvigi cen nas potrjujejo v tem, da je nedavna kriza našega lesnega gospodarstva povsem prestana. Seveda pa narekuje nov položaj z ozirom na mednarodne dogodke opreznost pri sklepanju kupčij.

Kar se tiče cen, je bilo v letu 1939. opaziti znatno podražitve predvsem mehkega, rezanega in tesanega lesa, medtem ko je bil dvig cen hrastovine razmeroma manjši. Če primerjamo cene lesa, dosežene konec leta 1939. na ljubljanski borzi z onimi decembra 1938. vidimo, da znaša porast cen v letu 1939. nad 30% pri mehkem lesu, do 15% pri trdem lesu (hrastovini), a le 5% pri bukovini.

Izvoz lesa je nad vse pričakovanje dober v Italijo, kamor smo ga oddali po zelo zadovoljivih cenah. Izgledi za prodajo našega blaga v inozemstvo so za bodoče kar najboljši, ker cene stalno rastejo. Precej smo izvozili tudi v Anglijo, Francijo, Madžarsko in Levanto. Le v Nemčijo izvoz ni bil zadovoljiv, ker nudi Nemčija za les prenizke cene.

Lesna industrija je lani zaposlovala v gozdno žagarski industriji okrog 8.000 delavcev, v industriji za predelovanje lesa, to so mizarska in druga podjetja, ki izdelujejo za stavbe, pa 4.300 delavcev. Skupaj je bilo tedaj v tej panogi industrije zaposlenih 12.500 delavcev.

Gradbena industrija

Gradbeno industrijo moramo danes deliti prav za prav v dva dela: Privatno gradbeno industrijo in industrijo javnih del, ki jih sicer tudi izvršujejo privatna podjetja, nekatera pa tudi država in banovina v svoji režiji.

Privatna gradbena industrija je bila lani bolj šibko zaposlena. Za nekaj mesecev je bila sicer zaposlitev dobra, toda še vedno ni dosegla takega porasta kot bi ga spričo porasta števila prebivalstva in pomanjkanja stanovanj morala. V vseh mestih in industrijskih krajih je občutno pomanjkanje stanovanj. Toda ljudje nimajo za to potrebnih sredstev, tisti, ki pa jih imajo, le del investirajo v zgradbe, ostalo pa drugam.

Javna dela so se sicer izvrševala, toda v zelo majhnem obsegu. Napram investicijam, ki jih je vložila država v javna dela v letu 1939., in sicer v znesku 2.771 milijonov din, je dobila Slovenija samo 108 milijonov din ali 3.9%, kar je v resnici zelo malo.

Iz tega je povsem razumljivo, da položaj te industrije ni ugoden. Za delavstvo pa še toliko manj, ker traja zaposlitev le nekaj mesecev na leto. Gradbena industrija zaposluje v času sezone okrog 10.000 delavcev.

Opekarska industrija

Njena proizvodnja je povsem odvisna od delavnosti gradbene industrije. Zaposlitev je bila lani srednja. Ker ni imela zalog, je bila za čas sezone še kar dobro zaposlena, nekoliko tudi zaradi tega, ker smo nekaj opeke izvozili v Nemčijo.

Oblačilna industrija

Tudi ta je bila razmeroma dobro zaposlena. Dobro so obratovale tovarne klobukov, pa tudi usnjarne. Seveda so konec leta nastopile nekatere težave zaradi surovin, toda zdaleka ne tako težke kot v tekstilni in železarski industriji.

Ta panoga industrije zaposluje, in sicer oblačilna industrija sama 5.000 delavcev. Poleg tega spada sem tudi industrija usnja in gume ter predelovanje kož in njenih surogatov, kjer je zopet zaposlenih 5.400 delavcev. Skupaj tedaj skoraj 11.000 delavcev.

Papirna industrija

Ta pagona industrije je lani vsaj v nekaterih tovarnah zelo slabo obratovala. Z nastankom vojne pa so se razmere zboljšale, ker so tovarne dobile važna naročila, ki jih niso mogle izvršiti tovarne v Holandiji. (Vzrok angleška blokada.)

Velika trenja pa so bila in še trajajo glede kartela papirja. Kartel ima pod kontrolo skoraj vso papirno proizvodnjo v državi; kakor tudi uvoz. Posebno časopisnega papirja precej uvažamo. Kartel je hotel dvakrat dvigniti ceno papirja, pa ni uspel. Končno je le uspel in znatno zvišal ceno papirja.

Casopisnega papirja smo na primer v letu 1938. uvozili 13.380 ton v vrednosti 32 milijonov din. Ta papir so nam dobavljale bivša Avstrija, Češka, pa tudi Nemčija. Skupen uvoz papirja vseh vrst in papirnih surovin je v letu 1938. znašal 56.217 ton v vrednosti 118 milijonov din. V letu 1937. je bil uvoz znatno večji in je znašal 51.685 ton v vrednosti 168 milijonov din. Za leto 1939. še nimamo podatkov.

Kapaciteta papirne industrije je bila v letu 1938. izrabljena komaj 60%. Čudno je to, da uvažamo v tako velikih množinah rotacijski papir, ko imamo surovin za izdelavo tega papirja na preostanek. Eno je gotovo, da ima kartel pri tem gotove namene, ki gredo seveda samo za tem, da si ohrani popolno kontrolo nad produkcijo kakor uvozom papirja in da diktira cene, ki so razumljivo zato tudi zelo visoke.

Zaradi boljše zaposlitve je naraslo nekoliko tudi število delavstva, in sicer za cca. 5.000 delavcev v vsej državi, v Sloveniji pa za 2.200 delavcev.

Strokovna poročila

Stavka v Stahovici uspešno končana

Zadnjič smo poročali, da so bili naši tovariši in tovarišice v podjetju Mešćanske korporacije v Stahovici prisiljeni stopiti v stavko. Kljub trenutno ne posebnosti jasni situaciji na lesnem trgu, zavoljo katere je podjetje izjavilo, da se ne boji stavke ter da je še veselo, če delavci stavkajo, je delavstvo pokazalo, da če je organizirano, zavedno in enotno, in če se zaveda, da je njegova borba akt gole obrambe življenja, v boju uspe, če ravno niso okoliščine povsem ugodne za dosego uspeha.

Ko je podjetje videlo, da je delavstvo stoddostno glasovalo za stavko z odločnim namenom doseči zmago in stopilo v stavko, je pričelo z zaupniki pogajanja. Da pa rešimo vsa sporna vprašanja bolj temeljito, je delavstvo potom JSZ zaprosilo sresko načelstvo v Kamniku, naj bi se pogajanja vršila pod vodstvom sreskega načelnika. Pri tozadevnih pogajanjih, ki so se vršila 28. t. m., je po daljših in izčrpnih pogajanjih prišlo do sporazuma.

Po tem sporazumu se povešajo delavske akordne postavke gozdnih delavcev od 25 do 50 odstotkov. Plače na žagi se povešajo poročenim moškim

za 50 par, neporočenim za 40 par; ženskam se povešajo za 25 par. Povišek dobijo tudi delavci pri apnenici in hlapec, ki se mu poveša plača mesečno za 100 din. Navedeni povešek velja tudi že za mesec junij, ter je dobilo delavstvo za navedeni mesec izplačilo treh šihov več, kot jih je pa naredilo. To pa kot odškodnino, da je delno nadomestilo izgubo, ker je s stavko izgubilo 5 šihov.

Omenimo pa naj tudi, da je bilo postopanje g. sreskega načelnika zelo objektivno, kar je bilo v korist delavstvu. V interesu oblasti pa je tudi, ker mora oblast stremeti, da delavec čuti, da ga oblast v njegovi pravični borbi razume.

Delavstvo v Stahovici sicer ni doseglo takih plač, kot bi jih moralo v sedanji druginji imeti. Tudi pri poveški za akordne postavke gozdnih delavcev niso bile upoštevane slabše terenske prilike. Vendar je pa delavstvo pokazalo, da je pripravljeno in tudi zmožno, da gre v skrajni boj, če čuti, da je težko prizadeto v svojem eksistenčnem obstoju. Kjer je delavstvo tudi organizirano in enotno, je zmožno ta boj tudi uspešno končati.

Lep uspeh delavstva jeseniških železarn

Razmere, ki so nastale zaradi vojne in sprememb po Evropi, so pognale cene vseh potrebščin skokoma kvadruplo, tako pri nas kot po ostalem svetu. Da niso v tem zaostale Jesenice, ki so bile vedno znane kot eno najdražjih mest v državi, je povsem razumljivo. Jeseniški kovinar, ki je prej še kolikor toliko shajal z dohodki, je sedaj močno občutil v žepu ta val druginje in komaj vezal kraj s krajem. Delavske Jesenice so zaradi tega dvakrat, in sicer v decembru preteklega leta in v aprilu tega leta, pritiskale na podjetje in dosegle obakrat skupno okoli 2 milijona din. Ta vsota pa še daleč ni zadostovala za kritje povišanih izdatkov, ker se je druginja še naprej dvigala.

Delavske organizacije so uvidile, da bo tako stanje privedlo jeseniške kovinarje, ki žive po večini iz rok v usta, do splošnega osiromašenja, kar bi imelo zopet kvaren vpliv na zdravje in posledno tudi na moralno delavcev in njihovih družin. Zato so se zastopniki vseh organizacij na skupnih posvetih 24., 29. in 30. maja sporazumeli v tem, da zahtevajo zboljšanje plač, kakor tudi doplačilo za nazaj. Te zahteve so organizacije vložile dne 31. maja. Ker je danes položaj pač tak, da ni mogoče vršiti javnih shodov in sestankov, so organizacije obvestile vse delavstvo in javnost o vloženi zahtevi s posebnimi letaki.

Na zahteve je dala KID odgovor še le po dvakratni intervenciji glavnega zaupnika tov. Pukšiča, katerega so za to pooblastile organizacije. Po odgovoru z dne 19. junija je podjetje sklicalo tozadevno razpravo za dan 20. junija. Na razpravi je sicer podjetje izjavilo pripravljenost, ugoditi delavskim zahtevam, toda v manjših iznosih, kot pa so se glasile zahteve. Nudilo je za doplačilo za nazaj 38% od zahtevanega, za stalno mesečno doklado za naprej pa 69% od zahtevanega. Razumljivo je, da zastopniki delavstva na tako okrnjenem nivoju niso mogli pristati, posebno še, ker je bila zahteva postavljena na realnih osnovah. Ravno tako tudi naslednji dan ni prišlo do

pravega rezultata. Zato je delavska delegacija naslednja dva dni, to je v soboto 22. in nedeljo 23. junija preučevala predlog podjetja glede njegovih navedb o razmerju plač in indeksa. Priznati pa je treba, da je bilo podjetje v tem pogledu lojalno in je dalo vpogled v tozadevne račune in tudi dalo dopust še enemu delavcu, ki je več v računanju.

V ponedeljek 24. junija je bilo nadaljevanje pogajanj, kjer so zastopniki delavstva prednesli svoje ugovore k razmerju indeksov, kakor ga je hotelo uveljaviti podjetje. Istotako je ugovarjalo, da bi se prekočasne ure računale v čisto mezdo. Tudi tega dne ni prišlo do pozitivnega rezultata in si je podjetje izgovorilo 1 dan presledka, da preuči delavske predloge. Na naslednji razpravi dne 26. junija je podjetje pristalo na to, da se nadure ne računajo v čisto mezdo in je pristalo tudi na zboljšanje razmerja med indeksi (splošni in lokalni), tako da se je precej približalo delavskim zahtevam. Na podlagi tega je nudilo za doplačilo za nazaj 88% od zahtevanega ter za stalno mesečno doklado za bodoče 85% zahtevanega. Torej je ugodilo delavskim zahtevam 85,5%.

Ker je imela delavska delegacija še gotove pomisleke in se je o tem še hotela posvetovati, se je dogovorilo, da se bo glede podpisa tozadevne kolektivne pogodbe in sprememne zapisnika izjavila naslednji dan. Drugi dan so organizacije sporočile še svoje predloge k sprememni zapisniku, kar je podjetje tudi upoštevalo. Naslednji dan, to je 28. junija pa je poskusila delavska delegacija še nekatere določbe spremeniti v korist delavstva, vendar ji to ni uspelo. Ni pa bilo to tekega značaja, da bi ne mogla podpisati in je do podpisa tudi prišlo.

Po določbah tozadevne kolektivne pogodbe dobi delavstvo, ki je bilo v staležu od 1. aprila do vključno zadnjega maja, za nazaj do konca maja enkratni prispevek v sledečih iznosih: Mladostni delavci, vajenci, gojenci Rudarske šole v Celju po 265 din; delavke in dainarice po 480 din; delavci

Kemična industrija

Te vrste industrije je pri nas razmeroma malo. Delavcev ima zaposlenih okrog 2.400. V kolikor jo pa imamo, je dobro zaposlena. Kakor povsod drugod, tako se je tudi tu, čim se je pričela vojna, čutilo občutno pomanjkanje surovin.

Živilska industrija

Pod to vrsto štejemo vse, kar se izdeluje in je v zvezi s prehrano. V kolikor je ostala industrija dobro zaposlena in čim večji je tujski promet, je v tej panogi industrije tudi večja zaposlitev. Tako zaposluje industrija hrane in pijače 3.700 delavcev, gostilne, kavarne in krčne pa 5.300 delavcev. Skupaj je tedaj v tej panogi industrije zaposlenih 7.000 delavcev.

Ta kratek pregled dokazuje, da se je vključ raznim težavam in neprilikam položaj industrije v letu 1939. le nekoliko izboljšal. Na splošno je bila v letu 1939. industrija boljše zaposlena kot prejšnja leta.

Kako je s plačami vpoklicancev na orožne vaje?

O tem se je že večkrat razpravljalo, vendar je pa še precej nejasnosti. Toda življenje ne more dolgo prenašati nejasnosti, ampak zahteva prej ali slej razjasnitev.

V čem so obstajale nejasnosti:

I.

§ 221. obrtnega zakona določa: da ne preneha službeni odnošaj, če je uslužbenec oviran opravljati službo zaradi odslužitve vojaških vaj;

da mu ostane pravica do njegovih denarnih dohodkov za dobo štirih tednov, če je njegov službeni odnošaj trajal neprestano najmanj leto dni in ako za ta čas ne prejema od države ustrežajoče odškodnine.

Iz določil točke prve sledi, da mora podjetnik sprejeti uslužbenca, ko odsluži vojaške vaje, takoj nazaj v delo. Če ne, ima uslužbenec pravico zahtevati plačilo 14-dnevnega odpovednega roka.

Točka druga ne zahteva enoletne nepretrgane zaposlitve, zadostuje le, da je trajal nepretrgoma leto dni službeni odnošaj. Na primer: če je delavec poslan sporazumno na brezplačen dopust za krajšo dobo, je bilo sicer prekinjeno delo, ne pa službeni odnošaj. Isto tako ne prekine službenega odnošaja bolezen. V vseh takih primerih ima vpoklicanec pravico do štiritedenske plače. Pri izvajanju določil § 221. obrtnega zakona pa so nastale naslednje nejasnosti:

1. Kaj takrat, če je uslužbenec poklican ponovno na orožne vaje?

2. Kako naj se razlaga določilo zakona, če ne prejema od države ustrežajoče odškodnine?

3. Kako naj se razlaga določilo zakona, da mu ostane pravica do njegovih denarnih dohodkov za dobo štirih tednov?

K prvi točki so zavzemali podjetniki stališče, da ne pripada uslužbencu za druge orožne vaje plača, čeprav določa zakon, da ne prekine odslužitve orožnih vaj službenega odnošaja. Torej, če niso prve orožne vaje prekinile službenega odnošaja, je bil tudi pri drugem ali pa tretjem vpoklicu podan pogoj neprestanega najmanj leto dni trajajočega odnošaja in bi moral dobiti za vsak vpoklic plačo za štiri tedne. Kar se tiče druge točke, so nekateri podjetniki odtrgovali delavcem na račun hrane in stanovanja 10 din na dan.

Veliko sporov je nastalo tudi glede tretje točke. Podjetniki so se postavili na stališče, da ima vpoklicanec pravico do tistega zaslužka, ki bi ga

imel pri rednem 8-urnem delu. Delavstvo je pa zahtevalo, da mora dobiti to, kar bi zaslužil v štirih tednih, če ne bi bil poklican na orožne vaje. Po nekaterih podjetjih delajo namreč skoraj stalno nadure. Zaradi tega je zaslužek veliko višji kakor pa pri normalnem 8-urnem delu.

Nekatere teh nejasnosti so bile razjasnjene z razsodbo okrožnega sodišča v Ljubljani z dne 16. decembra 1939, opr. št. Pl 1341/39 in z razsodbo vrhovnega sodišča v Ljubljani z dne 16. aprila 1940. Na podlagi teh razsodb je ugotovljeno:

1. Da ima vpoklicanec tudi pri drugem in naslednjem vpoklicu na orožne vaje pravico do svojih denarnih dohodkov za dobo štirih tednov, ker ni bilo prekinjeno službeno razmerje zaradi prvih orožnih vaj.

2. Da sme službodajalec od plače vpoklicančeve odbiti dnevno za hrano 7 din in za stanovanje 2 din, če ga delavec za časa orožnih vaj ne plačuje. Na primer: delavec ima najeto stanovanje. Ko je vpoklican, stanovanje obdrži in plačuje stanarino. V tem primeru ne sme podjetnik odtegniti na dan 2 din za stanovanje. Če bi pa stanovanje odpovedal in ne bi plačeval stanarine, mu pa sme odtegniti 2 din na dan.

Torej v teh dveh točkah je sedaj jasnost. Ni pa še jasnosti glede višine zaslužka. To vprašanje bo razčiščeno šele tedaj, ko bo zopet vložil kakšen vpoklicanec tožbo.

II.

Če niso podani pogoji § 221. obrtnega zakona, ima vpoklicanec v smislu § 219. obrtnega zakona pravico do enotedenske plače, če je bil pred vpoklicem najmanj 14 dni zaposlen. Pogoj § 219. je torej dejanska zaposlitev, ni dovolj, da bi trajal le službeni odnošaj.

Delodajalci so se začeli postavljati na stališče, da § 219. sploh ne velja v pogledu orožnih vaj, dasi je več kot dovolj jasno, da velja. Tudi pri tem vprašanju bo treba sprožiti sodno odločitev.

PREKLIC

Podpisana Novak Regina izjavljam, da so vse govornice, ki sem jih govorila o delavkah Jeshar Kristini, Gostič Kati, Pavli Dori, zaposlenih v tovarni Kocjančič in drug, neresnične. Tem potom se jim tudi zahvaljujem, da so odstopile od nadaljnje tožbe. — Dab, 29. junija 1940. — Novak Regina.

I., II. in III. redne skupine po 480 din; delavci IV., V. in VI. redne skupine po 400 din; delavci VII. in VIII. redne skupine po 350 din; oženjeni delavci dodatno za ženo po 270 din; oženjeni delavci dodatno za vsakega otroka do 14. leta po 80 din.

Od 1. junija dalje pa bo prejemale vse delavstvo sledeče mesečne druginjske doklade:

Za vsako dnino po 7 din; oženjeni delavci dodatno za ženo po 170 din; oženjeni delavci dodatno za otroke po 50 din.

Izplačilo navedenih doklad se bo izvršilo 18. julija, v bodoče pa vsakega 18. v mesecu za nazaj, isto kot redna plača.

Uspeh je torej, kot že zgoraj povedano, 85%. Nedvomno pa je, da bi bil ta odstotek še višji, če bi bil višji odstotek delavske organiziranosti in zavednosti. Žalostno je, da imamo na nekdanj tako borbenih Jesenicah še vedno veliko število nezavednih in neorganiziranih delavcev. Vsak organiziran delavec naj se zaveda, da je

njegova sveta dolžnost, da privede svoje neorganizirane tovariše v organizacijo. Brez organizacije ni izboljšanja delavskega položaja, temveč le obratno. Zato naj bo vsak član tudi organizator in naj žrtvuje kako prosto urico v ta namen. Pomisli naj, koliko ur, popoldnevov in večerov morajo posamezni funkcionarji žrtvovati za skupne interese, potem ti ne bo žal truda, ki ga boš vložil v to.

Vsem tistim, ki stojijo izven delavske skupnosti in uživajo kakor trotsadove, ki so jih izvojevali organizirani delavci, povej tole: Spreglej, da si zajedavka na delavskem telesu in nisi vreden, da nosiš ime delavec in če imaš še kaj človeškega ponosa v sebi, te mora biti sram, živeti med svojimi sotrpini, ki se borijo zase in zate!

H koncu naj lojalno priznamo tudi to, da bi bilo podjetje dovzetno za delavske zahteve in jih skušalo razumeti. Vsa borba je bila v glavnem v številkah. Tudi ni prišlo do kakih nepotrebnih in neumestnih zavijanj.

